

KULTTUURI

Seija Lappalainen 010 665 7626
lkulttuuri@lapinkansa.fi

Naama- tauluja, pronssipäitä ja muita muotokuvia

● Pitääkö muotokuvan olla mallinsa näköinen vai oloinen? Julkisen taiteen seminaarissa Rovaniemellä lähestyttiin muotokuvaa monesta suunnasta. Joikukin voi olla muotokuva.

Seija Lappalainen

● Muotokuva lienee tunnetuimpia taidemuotoja maailmassa. Niitä on tehty noin parin tuhanen vuoden ajan.

Hallitsijamuotokuvalla on ollut vuosisatojen ajan myös juridinen merkitys; niitä pidettiin hallitsijan sijaisina tämän pois-
sa ollessa.

Hallitsijamuotokuvia tehdään edelleen ja kohua syntyy, jos poiketaan totutusta.

Vilkasta keskustelua käytiin, kun Rafael Wardi maalasi tasavallan presidentti Tarja Halosta muotokuvan, joka ei ollut Halosen näköinen – vaan pikemminkin oloinen. Myös Sauli Niinistön virallinen muotokuva herätti keskustelua; valokuvaa oli joidenkin mielestä käsitelty liikaa.

Paljon muitakin kohuja on koettu Suomessa.

Kiinnostus muotokuvaan täytti Lapin yliopiston luentosalin äskettäin siinä määrin, että lisätuoleja piti kantaa sisään.

Näin siitähän huolimatta, että yliopistonlehtori ja kuvataiteilija Kalle Lampela todisti tutkimustietoon vedoten, etteivät suomalaiset erityisemmin pidä muotokuvasta taidemuotona. Maisema on ehdoton ykköσαιhemme.

Muotokuvan ääripäitä

Lampela on laskenut Suomen taidemaalariiliiton sivuilta, että jäsenistöön kuuluu noin 120 muotokuvamaalaria, joista suurin osa maalaa elävästä mallista, ja vain muutama käyttää apuna valokuvaa.

Hän muistuttaa, että samalla kun muotokuvamaalaus irtosi läheisestä kytköksestä havaintopohjaiseen realismiin, valokuva ja video tulivat muotokuvan välineiksi.

Elina Brotherus kuvasi muotokuvan Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Pekka Saurista raitiovaunussa ja Jaakko Heikkilä kuvasi Rovaniemen kaupunginhallituksen puheenjohtajan, Antti Liikkasen, Normandiassa. Kuvausympäristöllä oli merkitystä kummassakin tapauksessa.

Saara Ekström on tehnyt videomuotokuvat Svenska Kulturfondenin valtuuskunnan puheenjohtajasta, Vivan Nygård-Fageruddista ja hallituksen puheenjohtajasta Björn Teiristä. Nämä videot nähtiin Amos Anderssenin Muuttuva muotokuva -näyttelyssä 2014.

Toisaalta Elina Merenmies vei muotokuvamaalauksen ääripäähänsä Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Pekka Korpisen

KARI Huhtamo toi näyttelynsä myös omakuvia.

Samalla kun muotokuvamaalaus irtosi läheisestä kytköksestä havaintopohjaiseen realismiin, valokuva ja video tulivat muotokuvan välineiksi.

Inarin murtomaarealisti, Pekka Hermann Kyrö, tekee pääosin klassista muotokuvaa, mutta kahville poikkeavista kylän miehistä syntyy lennokkaita, luonnosmaisia naamatauluja.

muotokuvassa, joka on kankaalle pyyhkäisty hahmo ilman kasvonpiirteitä.

Mutta toiseenkin suuntaan voi muotokuvan tekijä kulkea. Tästä on esimerkkinä Kalle Lampela itse, jonka valokuvamaisen tarkat muotokuvat ovat herättäneet huomiota viivantarkalla näköisyydellään. Lampela onkin fotorealisti, jonka lähtökohtana on digitaalinen valokuva.

Perinteen reunalla

Valtaosa, varsinkin julkisista, virallisista muotokuvista on yhä perinteen mukaisia. Esimerkiksi Lapin tunnetuin ja suosituin muotokuvamaalari, Tapani Rantala, on yksi perinteen vaalijoista.

Myös Inarin murtomaarealisti, Pekka Hermann Kyrö, tekee

pääosin klassista muotokuvaa, mutta kahville poikkeavista kylän miehistä syntyy lennokkaita, luonnosmaisia naamatauluja.

Omakuvia taiteilijat ovat tehneet siitä lähtien, kun peili yleisty, mutta kauan on kuvattu myös taiteilijakollegoita. Teräsviestoksistaan tunnettu kuvanveistäjä Kari Huhtamo on tehnyt muotokuvia muun muassa pronssista valaen. Taiteilijatoveri Kyrö on tehnyt nopealla kädellä varsin osuvan kuvan Huhtamosta. Veistäjä itse puolestaan on luonnostellut pumpulipuikolla ja tussilla muutamasta viivasta koostuvan, varsin hyvin tunnistettavan omakuvan.

Kyrön tekemä muotokuva Timo K. Mukasta on myös poikkeuksellinen. Valokuvan perusteella maalatussa Mukan muotokuvassa Kyrö päätyi ikonitaiteen

Silvennoinen, Frösti ja Hela Korundissa

Suomalainen pitkän linjan blueskitaristi-laulaja Heikki Silvennoinen keikkailee ahkerasti usean kokoonpanon kanssa. Lukuisissa tv-ohjelmissa ja

yhteissä esiintynyt Johanna Frösti tunnetaan ennen kaikkea räväkkänä Jo Stance -yhtyeen solistina, sekä Tanssii Tähtien Kanssa -orkesterin laulajana.

Heikki Hela tunnetaan muun muassa legendaarisen Kummeli-ryhmän jäsenenä. Silvennoinen, Frösti ja Hela Band Rovaniemen Korundissa 3.3. kello 19.

ANNA MUOTKA

KARI Huhtamo, Pekka Hermanni
Kyrön näkemys kollegasta.

RAIMO Väyrynen, Kalle Lampelan
tekemä muotokuva.

MATTI Peltari, Pekka Hermanni
Kyrön kakkosversio Rovaniemen kaupunginjohtajan muotokuvasta.

kuvakieleen. Myöhemmin hän siirsi Mukka-ikonin leijaan, joka osallistui Suomenlinnan suureen leijatapahtumaan 2000-luvun alussa. Myös Tuuli Mukka on tehnyt isästään ja äidistään Tuula Mukasta muotokuvat, jotka eivät kuulu tradition piiriin. *Aina mukanani* -sarjan työt on tehty akryyllillä muovikassille.

Muotokuvista vanhimpia

Pohjoissaamelainen henkilöjoku on omissa lajissaan hyvinkin perinteinen muotokuva; ja sen traditio on pitkä kuten Annukka Hirvasvuopio-Laiti muistutti seminaarissa. Tarkkaa ikää ei edes tiedetä, mutta joku on vanhin yhtäjaksoisesti säilynyt voikalimusiikin laji.

Henkilöjoku on kuin ihmisen kolmas nimi saamelaisen ja län-

simaisen nimen rinnalla. Saamelaisen keskuudessa sanotaan, että ihminen elää niin kauan kuin häntä joikataan. Joiussa voi olla sanoja tai pelkästään merkityksellisiä joikutavuja. Henkilöjoiussa voi olla kohteen nimi tai ei.

Joikaaja ei joikaa ihmisestä vaan ihmistä. Omistusoikeus joikuun on sen kohteella, ei tekijällä.

Hirvasvuopio-Laiti on kasvanut siihen, ettei omakuvia tehdä, mutta Koutokeinon saamelaiset ovat sen verran huolettomia, että joikaavat myös itseään.

☛ **Tekstissä on siteerattu puheenvuoroja Julkisen taiteen seminaarissa, joka pidettiin Lapin yliopistossa 27.2. Kari Huhtamon muotokuvien näyttely on esillä Galleria Kajossa.**

Kerronnallista klassista kaikenikäisille korville

KONSERTTI

Sävelseikkailuja ja kertomus Suklaaprinssistä!

Lapin kamariorkesterin koko perheen kamarikonsertti keskiviikkona 28.2. Rovaniemen Korundissa. Linda Suolahti, konserttimeistari. Kylli Köngäs, juontaja-kertoja.

● Lapin kamariorkesterin keskiviikkoillan konsertti oli suunnattu nuorelle yleisölle. Vaikkei Korundi-sali täyttynytään ääriään myöten, säteili penkkiriveistä tavallista enemmän uteliasta liike-energiaa, vaikuttamaan valmista innostusta ja interaktiivista observointia.

Myös täysi-ikäiset saattoivat altistua elämyksille, sillä tunnin mittaisen koko perheen konsertin taidemusiikin rima oli ilahduttavan korkealla. Sähköä aluksi – osan yleisöstä pidellessä ensin varmuuden vuoksi korviaan – kuultiin georgialaisen Revaz Gabichvadzen teräväksenttinen *Quick Motion*.

Sen jälkeen lavalle saapui juonnoista vastannut näyttelijä Kylli Köngäs, joka taustoitti teoksia ja johti matkaa klassisen musiikin maailmaan. Orkesterin instrumentit tulivat tutuksi teosten lomassa sektio kerrallaan. Tunnistettiin pa soittimen sijaan osa muusikoista jopa etunimeltä. Musiikkipedagogisessa otteessa oli tosin pieniä epäloogisuuksia, sillä kaikilta soitinryhmiltä ei kuultu ääninäytteitä.

Ohjelmiston kahdesta Suo-

men ensiesityksestä ensimmäinen oli itävaltalaisen **Gottfried von Einemin** *Von der Ratte, wom Biber und wom Bären* op. 84, ”Rotasta, Majavasta ja Karhusta”. Käyrätorvisti **Ilkka Puppiti**, klarinetisti **Pekka Niskanen** ja fagotisti **Antal Mojzer** seikkailivat kypälänjäljissä laulavin linjoin ja mielikuvitusta ruokkivin rytmiikoin.

Puhallintrion jälkeen koettiin illan helmihetki. Elokuvasävellyksistään tunnetun puolalaisen **Wojcieh Kilarin** kansanmusiikkisävyinen *Orawa kertonee* – nimestään huolimatta – pörröhännän sijaan enemmän maantieteestä. Täysipainoinen tulkinta vei toistoa hyödyntävällä hypnoositekniikalla Karpattien kauniin värikylläisiin vuoristomaisemiin. Orkesterin loppuhuudahdus sai innostuneen kaiun yleisöstä.

Konsertin päätti Suomen ensiesitys, **G. von Einemin** viisijaksoinen musiikkisatu *Prinz Chocolat* op. 66. Tekstin oli laatinut kirjailija **Lotte Ingrisich**. Kertoja Köngäs herätti Pekan, Suklaaprinssin ja Suklaasaaren prinsessa Kit-Katin tarinan eloon, muttei pystynyt ammattitaidollaan peittämään poukkoilevan juonen absurdin ahdistavia, sisältöanalyysiin kutsuvia allegorioita. Partituuria ajan hamma oli onneksi kalvanut vähemmän.

Lopuksi saatiin virkistävä lisä konserttikäytänteisiin, kun kaikenikäiset kuulijat pääsivät lavalle piirtämään juuri koetusta inspiroituneita kuvia.

ANU JORMALAINEN

POIMINTA

Julkisen taiteen seminaari

Järjestettiin yhteistyössä Kari Huhtamon taidesäätiön, Rovaniemen taidemuseon, Lapin yliopiston ja Taiteen edistämiskeskuksen kanssa.

Puhujat: Kuvataiteen professori Jaana Erkkilä, Kari Huhtamon taidesäätiön puheenjohtaja, ministeri Lauri Tarasti, yliopistonlehtori Kalle Lampela, intendentti Riitta Kuusikko, kuvataiteilija Pekka Hermanni Kyrö, musiikin maisteri Annukka Hirvasvuopio-Laiti, kuvanveistäjä Kari Huhtamo.

Seppo Fräntiltä mittava lahjoitus Kiasmalle

● Helsinkiläinen taidekeräilijä **Seppo Fränti** lahjoittaa 700–800 teosta käsittävän kokoelmansa nykytaiteen museo Kiasmalle. Edustettuna on yli 100 taiteilijaa, joista moni on jo Kiasman kokoelmataiteilija.

Kokoelma sisältää runsaasti paperipohjaisia teoksia sekä maalauksia ja lisäksi joitakin pienikokoisia veistoksia. Fränti on tehnyt paljon hankintoja erityisesti kotimaisilta nuorilta kuvataiteilijoilta.

– Kokoelmani on minulle

elämäni tärkein asia. Keräämäni teokset ovat kuin lapsiani. Elämässä tulee aika, jolloin lasten on lähdeettävä kotoa maailmalle, Fränti kuvailee lahjoituksen motiiveja tiedotteessa.

Museonjohtaja **Leevi Haapalan** mukaan Fräntin kokoelma on ainutlaatuinen henkilökohtaisuudessaan ja vilpittömyydessä kiinnostuksensa nykytaidetta ja eläviä taiteilijoita kohtaan.

Seppo Fränti muistetaan myös vuoden 2000 panttivankikriisistä, kun islamistiterroristit kaappasivat joukon länsimaisia turisteja Filippiineillä sijaitsevalle Jolon saarelle. **STT**